

LATVIJAS SOCIĀLDEMOKRĀTIJAS
LIELBRITĀNIJAS PULCIŅŠ.

LATVIJAS SOCIĀLDEMOKRĀTIJAS
GLAZGOVAS GRUPA.

APVIENOTĀ VĒSTURISKĀ IZZIŅĀ.

1908.g. - 1917.g.

PA - 13. fonds

1915.g. - 1917.g.

PA - 17. fonds

Pēc 1905.g. revolūcijas sakāves daudz latviešu sociāldemokrātu emigrēja uz ārzemēm. Rietumeiropā un Amerikā viņi organizēja Latvijas Sociāldemokrātijas (LSD) emigrantu grupās.

1908.g. 22. martā notika Krievijas Sociāldemokrātiskās Strādnieku Partijas (KSDSP) LSD Glazgovas Nozares dibināšanas sapulce.²⁾ (Glazgovas LSD grupa, tāpat kā Londonas grupa,³⁾ tika dēvēta par nozari).

Dibināšanas sapulcē izstrādāja un pieņēma Glazgovas Nozares Statūtus, kā pamatu izmantojot Londonas Nozares statūtus ar nelielām izmaiņām.⁴⁾

Statūtos noteikti Nozares galvenie uzdevumi:

- ar materiāliem līdzekļiem atbalstīt LSD un tās veiktos pasākumus
- veicināt Glazgovā dzīvojošo emigrantu sociālistisko apziņu;
- sniegt palīdzību grūtos apstākļos nonākušajiem biedriem;
- Statūtos atspoguļota Nozares organizātoriskā struktūra:
- reizi mēnesī tiek noturētas mēneša sapulces, reizi gadā - gada sapulce, kurā sniedz pārskatu par gada darbību;
- Gada sapulcē ievēl Nozares vadību - priekšsēdētāju, kasieri, sekretāru un bibliotekāru, kā arī rīcības komiteju 3 cilvēku sastāvā un 2 kontrolierus.⁵⁾

Statūtos izstrādāta arī jaunu biedru uzņemšanas kārtība, noteikti biedru pienākumi un līdzekļu sadale.

1) PA 13. fondā apkopoti materiāli par LSD Glazgovas Nozari (vēlāk Lielbritānijas pulciņš) un LSD Glazgovas Grupu. PA 17. fonds - materiāli par Lielbritānijas pulciņu.

2) LVA, PA-13.f., 1.apr., 1.1., 3.lp.

3) Sk. Londonas nozares (PA-12.f.) Vēsturisko izziņu.

4) LVA, PA-13.f., 1.apr., 1.1., 3.lp.

5) LVA, PA-13.f., 1.apr., 5.1., 5.o.p.lp.

1909.g. 22. augustā Glazgovas Nozare pieņēma jaunus statūt kā paraugu izmantojot Londonas Nozares jaunus statūtus. Tajos ieviestas sekojošas izmaiņas:

- Nozares darbību vada rīcības komiteja 5 cilvēku sastāvā, kuri no sava vidus izvēl sekretāru (sekretārs pārņem priekšsēdētāja funkcijas, uztur sakarus ar LSD un tās organizācijām), kasier bibliotekāru un protokolistu.⁷⁾

- Nozare 2 reizes gadā (janvārī un jūlijā) sasauca generālsapulci
Glazgovas Nozares biedri piedalījās 9. janvāra un 1. maija demonstrācijās, regulāri rīkoja priekšlasījumus un jautājumu izskaidrošanas sapulces, veidoja Nozares bibliotēku, kurā 1909. jau bija 229 grāmatas latviešu un 31 grāmata krievu valodā. Nozare pasūtīja laikrakstus "Strādnieks", "Cīņa", "Jaunā Dienas Lapa", "Social-Demokrat", "Proletarij", "Pravda" u. c., veica saraksti ar Londonas Nozari un citām LSD grupām, kā arī uzturēj sakarus ar Ārzemju Komiteju (ĀK),⁸⁾ kas pārstāvēja LSD Centrālo Komiteju ārzemēs un koordinēja visu LSD emigrantu grupu darbību

Pieaugot bezdarbam, Glazgovas Nozare ar visu inventāru pār cēlās uz Vesthārtlepūli,⁹⁾ kur sāka darboties ar jaunu nosaukumu Lielbritānijas pulciņš.¹⁰⁾

1912.g. 20. janvārī tika pieņemti pulciņa statūti,¹¹⁾ kā paraugu izmantojot Glazgovas Nozares statūtus, tos nedaudz papīdinot.¹²⁾

Pulciņš piedalījās jaunizveidotās organizācijas Ārzemju Grupu Biroja (ĀGB)¹³⁾ vēlēšanās, balsojot par boļševiku izvirzītajiem kandidātiem.¹⁴⁾

ĀGB bija LSD ārzemju grupu Koporganizācijas vadošais orgāns. Koporganizācija tika juridiski fiksēta 1912.g. izstrādātajos LSD ārzemju grupu statūtos. Līdz 1912.g. katrai LSD ārzemju grupai bija savi statūti.

Likvidātoriskās ĀK un ĀGB vēlākajā konfliktā pulciņš kon-

6) LVA, PA-13.f., 1.apr., 1.1., 76.lp.

7) Turpat, 64.o.p.lp.

8) Sk. LSD ĀK (PA-2.fonds) Vēsturisko izziņu.

9) LVA, 17.f., 1.apr., 1.1., 63.lp.

10) LVA, PA-13.f., 1.apr., 1.1., 149.lp.

11) LVA, PA-17.f., 1.apr., 1.1., 137.lp.

12) LVA, PA-13.f., 1.apr., 1.1., 154.lp.

13) Skat. LSD ĀGB (PA-11.fonds) Vēsturisko izziņu.

14) I. Dūma un D. Paeglīte. Revolucionārie emigranti ārzemēs 1897-1919.-Rīga, 1976.-185.lpp.

5

sekventi atbalstīja ĀGB boļševistiskās pozīcijas un ierosināja pēc iespējas atrāk sasaukt LSD 4. kongresu, lai atrisinātu radušās nesaskaņas.

1912.g. beigās un 1913.g. sākumā lielākā daļa pulciņa biedru aizceļoja, 1913.g. 5. aprīlī pulciņā bija palikuši 2 biedri un tā darbība tika pārtraukta.¹⁵⁾

Lielbritānijas pulciņš darbību atjaunoja 1914.g. 25. aprīlī, diviem palikušajiem biedriem uzņemot klāt jaunus.¹⁶⁾

Sākoties I Pasaules karam, Lielbritānijas pulciņš pieņēma pretkara rezolūciju, kurā aicināja visiem iespējamām līdzekļiem protestēt pret karu un atteikties no jebkādas piedalīšanās tajā. Pulciņš vienbalsīgi pieņēma ĀK rezolūciju "Pasaules karš un starptautiskā sociāldemokrātijas taktika!"

Pulciņa darbība 1915.g. apsīka, jo biedri dzīvoja izklaidus un pārvietošanās bija iespējama tikai ar policijas atļauju. Kara apstākļos sakari ar citām LSD grupām un ĀGB bija vāji.

1915. g. beigās Lielbritānijas pulciņu pārcēla uz Nūkāslu, kur, darba meklējumos, bija aizceļojis biedru vairākums.¹⁷⁾

1917.g., augot revolucionārajām priekšnojautām Krievijā, vairākums sociāldemokrātu steidzās uz Dzimenteni. Pēdējā Lielbritānijas pulciņa sapulce notika 1917.g. 6. maijā.¹⁸⁾ Vasarā, aizbraucot pēdējiem biedriem, pulciņa inventārs tika pārsūtīts uz Londonu un Lielbritānijas pulciņš beidza pastāvēt.

Glazgovā dzīvojošie LSD biedri, kā arī tie, kas, sākoties I pasaules karam, iebrauca no Francijas un Beļģijas, pēc ĀGB sekretāra ierosinājuma, 1915.g. 7. martā nodibināja jaunu organizāciju - KSDSP LSD Vakareiropas Koporganizācijas (ārzemju grupu Koporganizācijas neoficiālais nosaukums) Glazgovas Grupu.¹⁹⁾ Neviens no bijušās Glazgovas Nozares biedriem šajā grupā neietilpa. To veidoja pēdējā laikā iebraukušie sociāldemokrāti.²⁰⁾

Glazgovas Grupas biedri piedalījās strādnieku demonstrācijās un mītiņos, rīkoja literāras sapulces un debates, veica plašu

15) LVA, PA-13.f., 1.apr., 1.1., 199.o.p.lp.

16) Turpat, 200.o.p.lp.

17) LVA, PA-13.f., 1.apr., 1.1., 224.o.p.lp.

18) LVA, PA-17.f., 1.apr., 2.1., 84.lp.

19) LVA, PA-13.f., 1.apr., 1.1., 241.lp.

20) Turpat, 5.1., 48.lp.

saraksti ar citām LSD organizācijām, piedalījās ĀGB vēlēšanās. Taču visplašāko darbību Grupas biedri izvērsa, darbojoties dažādās organizācijās - Krievijas Emigrantu Komitejā, Līgā pret karaklausību, Politieslodzīto Palīdzības Komitejā, Politisko izsūtīto un katordznieku pabalsta Komitejā u. c. Viens biedrs ietilpa Britu Sociālistu Partijā, cits darbojās Lietuvas SD Glazgovas Grupā. Glazgovas Grupas biedriem bija liela ietekme Krievu ebreju literārajā pulciņā. Viens no biedriem bija krievu jūrnieku pārstāvis Glazgovā un tās apkārtnē.²¹⁾

1915.-1916.g. latviešu emigrantu dzīves un darba apstākļi Glazgovā bija jūtami uzlabojušies, taču, 1917.g., saņemot ziņas par revolucionārajiem notikumiem Krievijā, Grupas vairākums, kas, tāpat kā Lielbritānijas pulciņa biedri, bija lielnieciskā virziena piekritēji, devās projām no Anglijas.

Pēdējā sapulce notika 1917.g. 8. aprīlī.²²⁾

Biedriem aizbraucot, Glazgovas Grupa, tāpat kā vairākums citu LSD pulciņu Rietumeiropā, beidza pastāvēt.

Vadošā arhiviste

L.Vitola *L. Vitola*

21) LVA, PA-13.f., 1.apr., 6.l., 48.lp.

22) Turpat, 1.l., 28o.lp.